

szegedi ünnepi hetek

Görgey Gábor Mikszáth különös házassága, kétszemélyes játék a tanácsolás udvarán, este fél 9-kor.

Balogh Péter grafikusművész emlékkiállítás a Sajtóház művészklubjában — augusztus 20-ig.

XXV. Szegedi Nyári Tárlat a Móra Ferenc Múzeum Képtárában — szeptember 21-ig.

Orosz János festőművész grafikái a Bartók művelődési központban — augusztus 20-ig.

Pataki Ferenc festőművész grafikái a Bartók művelődési központban — augusztus 20-ig.

Szent-Györgyi Albert Szegeden. Dokumentumkiállít

tás az egyetemek központi épületében — augusztus 20-ig.

Liszt Ferenc-emlékkiállítások: a Somogyi Könyvtárban és a Herman kollégiumban.

A Móra Ferenc Múzeum állandó kiállításai: Móra-emlékszoba; Lucs-képgyűjtemény; Csongrád megyei paraszttútorok és viseletek.

Szeged múltja, jelene és jövője. Várostitörténeti kiállítás a Szegedi Várban.

Kass János-gyűjtemény (Vár u. 7.).

Találkozások Toscával

(Miért érdekelné az olvasót az újságíró magánügye? Például, hogy néhány napján miféle egyéni szimpátia fűzi interjúalányához? Hogy miként rágja a ceruzavéget: csak sikerülne legalább részben megosztani találkozásalmányát, olyannak leírnia beszélgetőtársát, amilyen, vagy amilyennek ő látja? Mert úgy hiszi: megérné.)

A holnap esti premier címszereplője: Dénés Zsuzsanna

— Pavarottival. Bombasiker. Az a bizonyos nyugati típusú, zajos, interjúkkal, fél kolumnányi fotókkal, elejtett szavakból kerekített sztorikkal, jól kitalált és talált magánélet-történetekkel...

Azóta szinte egymást érik a meghívások, igazi sztárprogramot bonyolít. Bécs, Bologna, Skandinávia, Hollandia, Olaszország... Mozart c-moll miséje Bécs világhíres koncerttermében Nicolaus Harnocourt-ral koncertkörutak itthon és a világ minden táján; februárban az operaházi Alarcosbál Ameliája, aztán Klagenfurtban Mimi, megint ariá- és dalestek, rádiófelvételek. Pályakezdő?

2. Tombol a nyár, a délutáni próba kezdete előtt van a találkozónk, rohanva érkezem, pár perces késésben vagyok, enyhe idegesség, a művészek sértevények... Dénés Zsuzsanna nyugodtan vár, „tudom, hogy otthon mindenkinek több a gondja, én most szerencsés vagyok, csak a Toscára figyelhetek”, nevet, a hajzuhatagot hátraesimti, úgy tetszik, még karcsúbb, mint a télen, ideális Tosca, gondolom magamban.

— Mit meséltek neked erről a térről?

— Tényleg kérdészködtem, mi tagadás, izgatott, hogy talán másként kell itt csinálni, mint én gondolom... Mindenfelét mondták, hogy vigyáznunk kell, mert akár a rádióban, az itteni hangosítási körülmények között is felerősödhet minden apró hiba, amelyeket a színházi adottságok talán jótékonyan elsimítanak. Mondták, hogy szélesváson, a mozdulatok legyenek intenzívebbek, ilyesmiket hallottam. A saját következtetésem, igyekeztem, és szándékom végül egyszerűen anynyi: jól kell énekelni. Nyugodt vagyok, a saját munká-

mat elvégeztem, már minden azon múlik, miként sikerülnek a közös próbák.

— És ez még nem derült ki?

— Dehogynem. Azt hiszem, hosszú időre szóló, emlékezetes élményeket kapok az itteni próbanapokon. Nem először csinálom a Toscát, de nem volt még szerencsém ilyen intenzitással dolgozni rajta, ilyen művésen, mélyrehatóan, és ilyen egyöntetűen azonos szándékú társakkal, valódi alkotói közösségben.

— Milyen volt májusban Japán?

— Emlékszem, beszélünk róla télen, hogy az ottani magyar napokon fellepek... Fantasztikusan érdekes volt, extra világ az európainak, napszám tudnék mesélni. A leginkább eleven benyomás az, hogy milyen bámulatos szívóssággal és ügyességgel akarnak mindent megtanulni, amit a világban jónak látnak, de náluk még nincs. Egy-egy koncerten szinte azt éreztem, mintha ezer szem beébredne a torkomban, úgy figyelik, hogy csinálom. Legközelebb ők is úgy fogják csinálni...

— Klagenfurtban? Mimi sikerült?

— Itthon olyasmik irtak, Toscáért kiált a hangom. Mit mondjak, nem bántam... De eddigi tenorista partnereim közül számomra a szakmailag legkedvesebb Klagenfurtban találkoztam: Yordy Ramiro, mexikói énekes, Európában él, fantasztikus hangja van.

— Hova utazol a közeljövőben?

— Kanadában Alarcosbál, Svájcban Bohémélet. De most minden gondolatom: Tosca.

(Miért érdekelné az olvasót az újságíró magánügye? Például, hogy még a teremben tartott próbákat hallgatta, és meggyőződése, egészen különleges művészetiség választotta ki e szabadteri Toscára... Az olvasó majd elmegy az előadásra nézőnek — és itél.)

Sulyok Erzsébet

Mikszáth visszatér

Pontosabban Mikszáth különös házassága tér vissza, Görgey Gábor kamaradarabja, ma, csütörtök este, a városi tanácsháza Muzsikáló udvarában. Mint ismeretes, augusztus 7-én tartották a kétszemélyes játék szegedi szabadteri premierjét, s négy előadásra zajlott le, az újabb négyet mától láthatják az érdeklődők, naponta, este fél 9-től. Sándor János rendezésében, Molnár Zsuzsa jelmezeivel, Tolnay Klári és Mensáros László lép föl.

Az op arttól a mobil artig

Néha meglepő, tanulságos összefüggéseket kínálnak a szegedi ünnepi hetek rendezvényei. Nemrégiben például egyszerre láthattuk Rippl-Rónai József emlékkiállítását és Schéner Mihály bemutatóját. Közben meggyőződhetünk róla: a magyar szecesszióról nemcsak múlt időben kell beszélni. Átnyúlik ez a jelenbe, sőt valószínűleg a jövőbe is. Mint ahogy az op art és a mobil art törekvéseit is némileg a jövő művészeiként szoktuk emlegetni. Ne forszírozzuk most, hogy miért. Jegyezzük le viszont: az ideai alkalommal a modern művészet e két meghatározó, szinte egymásból kinövő irányzatával is megismerkedhetett a szegedi közönség. A JATE aulájában Victor Vasarely műveit láthattuk, míg a November 7. Művelődési Házban a hazai mobil art képviselői szerepeltek.

Szerencsés összjáték — mondhatnám sportosan. Elvégre ritka alkalom, amikor egy-egy kiállításon keresztül szinte átláthatjuk az avantgarde irányzatok egyik legfontosabb vonulatát. Pedig szó se volt itt valami tudatos népművelői koordinációról. Egyszerűen a véletlen hozta így. Illetve, mit is beszélünk. Eszembe jut: ezekben az intézményekben évről évre rangos, korszerű szellemű tárlatokat szerveznek. Konkrétabban: adva van két fiatal, agilis és igényes népművelő — Pete György és Kiss Ernő, akik szívügyüknek tekintik a modern, tárgy- és lakáskultúra istápolását. Ha ezt veszem alapul, már-már törvénytörést is érzek e tanulságos tárlatok egyidejű létrejöttében.

A tárlatárások után azonban zavarban van a jegyzetírő. Igaz, némi optimizmussal könnyen elképzelheti: néhányan azért csak csak megnézték e kiállításokat. Egy nagyobb adag kultúroptimizmussal pedig azt is hiheti, e nélkül is mindenki ismeri Vasarely és Nicolas Schöffer munkásságát. Még pontosabban: az általa legnövészebben képviselt op- és mobil art művészet lényegét. Hisz ki ne látott volna még körökből és négyzettrácsokból összekombinált színes, látványos képeket? Vagy ki ne hallott volna a kalocsai „világítótoronyról”, amely bonyolult, mértanias

fém szerkezetével és mozgó szín- és fényeffektusaival valami izgalmas, filozofikus látványt teremt e kisváros éjszakáiban? Nos, a magyar mobil artnak meglehetősen parányi tábora van, amelyből ezúttal tíz alkotó műveivel találkozhattunk (Bodó Károly, Csáji Attila, Dargai Lajos, Hencsei Vilmos, Kovács Tamás, Lonovics László, Szatmári Béla, Szegedi Dobó Illés, Tiller Béla, Várnai László). Ugyanakkor Csepei Tibor Vasarely-gyűjteménye gazdag és sokrétű. Képes volt megidézni az életmű legfontosabb művészi, formai alternatíváit.

A bizalmatlan néző persze csak legyint az egészre. Kocak, körök? Szűkülő kocak, laposodó körök? Ilyeneket a gyerekek is tudnak csinálni. S mi tagadás: majdnem így van. Annál inkább, mivel a huszadik századi művészetben egyféle egyszerűsödési folyamat is tetten érhető. Közismert, hogy Malevics egészen a „Fekete négyzet fehér alapon” szintjéig vitte el a konstruktivisták racionalis, mértanias szemléletét. Szinte a végállomásig. Nem csoda így, ha ezek a törekvések szükségszerűen átcaptak a mindennapi valóság birodalmába, s a máig élő funkcionalista gondolkodás őseivé váltak. A művészetben azonban nemigen léteznek végállomások. Szerencsére mindig akadnak zseniális alkotók, akik bebizonyítják: csupán az életben léteznek megmásíthatatlan holtponatok.

Vasarely is ilyen művész. Aki világosan megérezte: a század eleji pointilizmus tudományos elvű szinoptikájában van fantázia. Vagyis, ha azt akarjuk, hogy a tónusok igazán éljenek, zenéljenek, akkor nem érdemes összekeverni azokat a képüleleteket. Megteszi ezt a szemünk is. Másrészt az alkotó mindig is vonzódt a mértanias elvű, egzaktabb komponáláshoz. Azt is mondhatnám: soha nem lett hülsen az útnak eresztő magyar aktivizmus szellemiségéhez. Logikus így, hogy közel került a konstruktivisták felfogásához. Mi több: ami e törekvésekben végállomás lett, azt ő kiindulónak tekintette. Elkezdett játszani, kombinálni. A négyzetből, a körből, aztán a tisztán csengő színekből és az optikai törvényszerűségekből egy deko-

ratív hatású, mutatós és vidám stílust teremtett. Amelyik egyszerre racionalis és illuzorikus, statikus és dinamikus karakterű.

Lám: a művészet nem ihlet és varázslat, hanem mindenekelőtt értelmes építkezés. Ahol egyetlen magból akár többféle virág is kinőhet, vagyis a mobil art irányzat egyetemes kibontakozását sem lehet elválasztani a konstruktivista szellemiségtől. Szó esett már e tendencia ipari, gyakorlatias terhodításáról, ami a század elején szükségszerűen magával hozta a mérnök-művész eszmény kibontakozását, s ezzel együtt sorra-rendre azt látjuk: az eddig mozdulatlanak hitt plasztikai konstrukciók mozgani, forogni kezdenek. Ráadásul a mértanias jellegű fém- és üveglapokból káprázatos fény- és színhatások is előhívhatók. Ne legyünk alszerények: a modern művészet e racionalis, technicista vonulatában a magyar származású művészeknek kardinális szerepük van. Hiszen Vasarely és Schöffer Miklós nyomdokain járnak a mai mobil artosok is, nem is szólva Moholy-Nagy példájáról.

Mindenesetre érdemes el-tűnődni e különös, látványos irányzatok természetén. A francia mester például azt szeretné, ha a jövő városai az általa teremtett „planetáris folklór” elvei szerint formálódnának. Schöffer pedig szíve szerint mobil plasztikákkal szórna teli a világ tereit, hogy aztán elektronikus fényjelekkel még kommunikálni is tudjanak a legkülönbözőbb nációk. Szó se róla: pazar tárlatok. Félek azonban a túlzó, egyoldalú favorizálásokról. Ennek ellenére azért örülni kell az op- és a mobil art eredményeinek. Mert egyféle szintetizmus van bennük. Gondoljuk csak meg: a filmet tartjuk korszakunk vezető művészeti ágazatának. Márpedig a téri-ido tökéletes kifejezése miatt. Csakhogy a mobil art is ugyanezt teszi a maga elvontabb jelrendszerével. Nem csodálkoznék tehát, ha száz esztendő múlva már egy varázsos színorgonájú mobilban gyönyörködne a Dugonics téri szökőkútnál összeverődött publikum. Persze, hol lesz már akkor e jegyzetek készítője?

Szuromi Pál

Lövöldözés

Színes japán film. Fukuda Hiroshi regénye nyomán írta: Isimori Siro. Kikumura Akira és Osikava Kuniaki. Fényképezte: Szakamoto Noritaka, zene: Haneda Kentaro. Rendezte: Murakava Toru. Főbb szereplők: Isihara Josidzumi, Furuoja Maszato, Jamada Tacou, Akijosi Kumiko.

A cím alapján tulajdonképpen már mindennek világosnak kéne lennie, ilyesmire azért még sem lehetett számítani. Hogy a hosszúság (3190 méter!) már-már idegölő végtelenségbe süppedtetett tempótlanságába, a történet kiszámíthatóságába és bosszantó didaktizmusába ennyi „oda-vissza japánizmus” keveredik. Hogy mi az „oda-vissza japánizmus”? Büszkén vallhatnánk saját kifejezéstalálmánynak, viszont a lényeg aligha ilyesmi. Hanem persze hogy a jelenlenség maga.

A japánizmus egyfelől világszerte divat, pár éve, hál istennek, nálunk is, hiszen csak örülni kéne, ha példaképként esik szó munkafegyelméről, csüestechológiáról, műszaki-tudományos

követelményekről, autó-összeszerelő üzemről és mikroelektronikáról, de mondhatom nyugodtan Kurosava filmjeit vagy éppen a különböző, innen származó sportok elterjedtségét is. Ez lenne nagyjából „oda”. Viszsa azonban rendszerint a másik, a nekünk idegen, legjobban esetben is teljesen érdektelen, legföljebb csak ha a japánizmus címkéje alatt (?) eladott-megvett jellegzetességek maradnak. A számunkra kimondottan megmosolygató és kommersz-filmekben igen gyakori színészi stílus. Az, hogy úgy tünik, mindenki állandóan ordít, hadonászik, komikusnál komikusabb fejhangon és hanghordozással ágál. Az olykor megdöbbentő túlművelés, túljátszás, szentimentalizmus a gyakran szükségeltetett naturalizmusban tobzódás és főleg: az öncélú-lásnak ható (mert drámát, feszültséget, tragikus élményt adni eme eszközök ellenhatása következtében képtelen) történelmi sorozata.

A Lövöldözés nyugodtan nevezhető tipikus „oda-vissza japánista” alkotásnak, azzal együtt, hogy a fiatalkori bűnözők e szerint Nip-

pont is győtrő gondját kívánná illusztrálni. Lehetőleg úgy, hogy szívünk erőz húrjai az obligát személyiség-történeti háttérrel (nehéz gyermekkor, nevelőintézet és egyebek) földúsítsa — csak is a hőskört rezegjenek. Mellékesen — a fentiek miatt — éppen ez nem sikerül. Viszont a címbe ígértéhez híven, van sok-sok lövöldözés, csak úgy csenghet tőle a fülünk (engem sokkal inkább a permanens, torokhangú ordítózás idegesített!) — van vér, veríték és könnyek, van valódi látszólag mindenki, így vagy úgy, szenved, nem borzalom, hogy mégis képtelenek vagyunk együttérzeni? (Izgulni pláne.) Mielőtt végképp veszes érzékeltenséggel vádoltatnánk, bevallom: eredetileg kimondottan szentimentális hangulatban ültem be a moziba (végtére is ilyesmi akárkivel megeshet) — azonban mire kijöttem, majdnem verekedni lett volna kedvem. Ez miért lehet így? Es még mondja valaki, hogy az európaiakra nem hatnak kellőképpen a Keletről érkező szellemi javak...

Domonkos László